

Bärsäsongen är här igen: Så handlar du etiskt

Nu är det dags för en ny bärplockarsäsong. Men för varje år verkar det medföra allt mer problem på flera olika håll. Vilka regler gäller egentligen för bärplockare? Vad ska uppköpare tänka på? Och vad ska handlare tänka på som köper av dem?

Bärplockning och bärförsäljning har många bottnar men i slutändan handlar det om att handla etiskt i ordets dubbla bemärkelse – att köpa och agera.

På samma sätt som många svenska handlare nu bojkottar billigt danskt fläsk för djurrätens skull ligger det en etisk aspekt i att försöka välja seriösa säljare som gett shyssta löner och villkor till sina plockare även om dessa bär kostar handlaren mer än från en oseriös säljare.

– Man kanske frågar sig varför

vi i branschen lyfter frågan men det ligger i livsmedelshandlarnas intresse att få en praxis som fungerar just för att det är handlarna som kan göra skillnad där kommunerna och även polisen står handfallna när hundratals bärplockare luras hit av oseriösa bemanningsföretag, säger Per Baumann på Svensk Dagligvaruhandel.

Hitlurade plockare

Varje år kan vi läsa om bärplockare från andra länder som kommer hit och råkar illa ut på olika sätt. I slutet av säsongen förra året var det flera bemanningsföretag som sade upp thailändska bärplockare. Det medförde att de inte kunde tjäna några pengar under de sista veckorna.

Helt förödande för arbetarna eftersom de börjar gå plus först via arbetet under de sista veckorna. Lönen har dessförinnan gått till att betala tillbaka de pengar lånat för att komma hit. Så sent som i vintras fälldes ett av dessa bemanningsföretag i rätten och dömdes att betala ut löner till hundratals plockare.

Men frågan är komplex – vad

ska man som handlare tänka på?

ICA centralt har under några år drivit frågan om etisk handel och acceptabla villkor för bärplockare i svenska skogar. Nu har den arbetsmetod som ICA utvecklat blivit branschförebild i en ny överenskommelse mellan Livsmedelsföretagen, Svensk Dagligvaruhandel och Svensk Handel (läs mer om denna överenskommelse i faktarutan).

– Bäruppköpare i första ledet liksom handlare som kan vara köpare i både första och andra led, behöver hjälp med att skilja mellan seriösa och oseriösa leverantörer. Mellan de som har avtal för sina plockare och de som inte har det.

Välj shyssta säljare

Sen finns även de som är fritids-plockare, både svenska och utländska, som inte hör till ett bemanningsföretag. – Dessa är helt okej att handla av men det är svårt att veta vilka som är schyssta av alla dessa, säger Per Baumann.

Och vad är det man ska titta efter? Baumann menar att man

Kontantlöst i Danmark

Danska butiker ska undantas från lagen om krav på att ta emot kontanter.

Danska regeringen vill lätta på lagen och föreslår att det blir tillåtet med kontantlösa butiker. Dansk Erhverv, en näringslivsorganisation, vill att butikerna ska få avgöra om de vill ta emot kontanter eller inte. Men lagen har inte tillåtit det.

Företrädare för det danska näringslivet menar att det blir både billigare och säkrare för många verksamheter om de enbart behöver ta emot betalning elektroniskt via kort eller mobiltelefon.

Försöket med kontantfria butiker ska pågå i tre år och därefter utvärderas.

Källa: Icanyheter

Få kvinnor i styrelserna

Bara Axfood av dagligvaruföretagen lever upp till målet med minst 40 procent kvinnor i styrelsen.

Axfood är bäst med 57 procent eller fyra av sju ledamöter i styrelsen. Margot Wallström har sällskap av två kvinnor i Ica-gruppens styrelse om totalt nio ledamöter.

Övriga dagligvaruföretags styrelser ligger på mellan 30 och 33 procent. KF har 33 procent kvinnor och Bergendahls 33 procent. Genomsnittet för svenska börsföretag stannar på 25,7 procent.

Källa: Icanyheter

Oönskade bärförsäljare utanför butik

I takt med att bärplockarna ökar i antal är efter år gör även bärsäljarna det. De sistnämnda har också börjat sälja på torg och utanför butik.

Allt fler handlare vittnar om att bärsäljare de inte känner igen ockuperar utrymmet utanför butiken eller bit ifrån på torget. Bärsäljande stammisar som fotbollslag och andra kända lokala säljare blir antingen av med sin säljyta utkonkurrerade av oseriösa säljare som struntar i skattereglerna.

– Vi har försäljare med torgstånd bara 10 meter från butiksentrén. Dom har tillstånd från kommunen men ingen har frågat oss. Och de är klart oseriösa, säger Anna Olsson på Ica Högsbo i Göteborg. Hon tröttnade och anmälde dem till skatteverket men därifrån har inget hörts sen dess.

Per Geijer på Svensk Handel berättar vad som gäller:

– Handlaren har lite att säga till om utanför butiken, men det krävs ju tillstånd från polis/kommun för att få sälja. Om tillstånd ges i direkt anslutning till annan handel låter det mindre bra. Finns inget tillstånd föreslår jag att polis tillkallas. Man är olika hård på detta i olika kommuner, men vanligtvis reagerar ordningsmakten om man hör av sig och ber om hjälp. Handlaren kan kolla med sin kommun om vilka regler som råder där.

Text: Marie Halldestam

Per Baumann
Svensk Dagligvaruhandel

Livsmedelsverket backar om mjölk

Nu backar Livsmedelsverket och föreslår att det i fortsättningen blir tillåtet att sälja eller ge bort mindre mängder opastöriserad mjölk direkt till konsument.

Men det blir inte helt utan byråkrati. Livsmedelsverket föreslår att gårdar som vill sälja opastöriserad mjölk inte får sälja mer än 70 liter i veckan och att gården måste registrera sig hos länsstyrelsen.

Kunden måste också få en skriftlig information om riskerna med opastöriserad mjölk.

Det är risken att smittas av ehec och campylobakter som gjort att Livsmedelsverket velat förbjuda opastöriserad mjölk överhuvudtaget. Men efter en fördjupad utredning kan verket tänka sig att mindre mängder säljs. Förslaget går nu ut på remiss.

Källa: Livsmedelsverket

Tips för mindre svinn

SLU har undersökt matsvinnet i sex utvalda Willys-butiker.

Butikerna vill minimera sitt svinn och ställer mycket höga krav på att varorna ska vara perfekta när de kommer till butiken. Tomater är den vara som står för det största svinnet följt av paprika, banan och köttfärs.

För att minska butikssvinn föreslår SLU följande åtgärder: Sätt ett tak för reklamationer av frukt och grönt, skänk kasserad mat till välgörenhet, frys ner och sälj kött på en andrahandsmarknad, inför ett stopp för kampanjer på frukt och grönt och sälj köttfärs fryst istället för färsk.

Källa: Livsmedel i fokus

fortsättning från sid 1

inte ska vara rädd för att ställa en massa frågor till säljarna. De som inte kan besvara frågorna eller upplever dem som obekväma är de säljare som man ska se upp med.

Kolla ID och ställ frågor

Kortfattat handlar det om att fråga efter ID-handling, var de plockat bären, om de plockar på eget bevåg eller är anställda av någon, om de fått betalt för sina bär. Man bör också se till helhetsintrycket:

– Man kan titta efter sådana saker som om deras bil är skraltig och fylld till bristningsgränsen med tusentals kilo, då bör man dra öronen åt sig och fråga var allt kommer ifrån. De ska kunna visa upp tillstånd eller organisationsnummer. Samtidigt är det svårt för det förekommer att familjer i europa åker upp hit för att tjäna ihop en halvårslön under bara några veckor genom att jobba hårt men ändå lagligt.

300 "fria" hinkar

Enligt allemansrätten och Svenska skatteregler har man rätt att, utan att betala skatt, plocka bär för ett värde av 15 000 kr.

Om priset då ligger på cirka 10-15 kronor kilo är det bara max 1 500 kilo. Eftersom en hink rymmer fem kilo blir det 300 hinkar som är lagligt att plocka och sälja utan att behöva betala skatt.

Svensk Dagligvaruhandel försöker nå konsensus mellan kommuner, skatteverket och polisen för allas bästa – inte bara bärplockarna och deras uppköpare men såklart också för handlarna och konsumenterna. De vill helst se en myndighet som bär det övergripande ansvaret för allt omkring de bärplockare som kommer hit från EU eller tredje land.

Bärplockarkommission

– En bärplockarkommission på regeringsnivå behövs för att se över vem som har ansvaret för

våra generösa förhållanden med allemansrätt och annat inte missbrukas. Och att människor inte utnyttjas av skumma bemanningsföretag som inte betalar skäliga löner.

Till dess jobbar Per Baumann och Svensk Dagligvaruhandel för att skapa ett öppet samtalsklimat med de instanser som berörs av plockarna så att ingen stigmatiseras som rasist eller exempelvis skyddare av egna intressen.

Text: Marie Halldestam

Branschgemensam överenskommelse

Svensk Handel, Livsmedelsföretagen och Svensk Dagligvaruhandel tog tillsammans fram en uppgörelse förra året som ska se till att bären plockas under schyssta villkor i de svenska skogarna.

Samarbetet innebär att medlemsföretag inom respektive branschorganisation kommer använda sig av ett gemensamt verktyg för att säkerställa att etisk och social hänsyn tas i hela värdekedjan.

Överenskommelsen är utformad som ett tvåstegsprogram som alla aktörer i bärkedjan rekommenderas att använda sig av – från grossist till dagligvaruhandel.

Det första steget handlar om att noggrant dokumentera arbetsförhållandena i skogen, så att dessa går att följa upp. Det andra steget innebär en på-platskontroll i de svenska skogarna. Båda delarna ska verifieras av en opartisk tredjepart.

Programmet påbjuder också det bärsäljande företaget att lämna en revisionsrapport till det köpande företaget. Revisionsrapporten är tillgänglig för alla övriga köpande företag. ICA har sedan 2010 prövat och utvecklat ett sådant här verktyg med goda resultat.

Källa: Svensk Handel, ICA, mfi

Veckans fråga...

Har du råkat ut för försäljare utanför butiken som inte har tillstånd?
Vet du hur du ska agera om det kommer försäljare som vill sälja bär till butiken?
Vet du vilka rättigheter du har om någon startar verksamhet utanför butiken?

Björn Bergqvist, Ica Supermarket Täby kyrkby:

– Nej vi har inte råkat ut för att någon har slagit upp ett stånd utanför butiken. Det brukar finnas en försäljare 400 till 500 meter bort efter vägen varje år. Men jag har ingen koll på om de har tillstånd.

– Vi köper inte in från någon som kommer förbi och säljer direkt till butiken. Allt som vi köper in går antingen via Ica eller Finnerödja.

Skulle någon slå upp ett stånd utanför butiken skulle jag omedelbart ta kontakt med fastighetsägaren som

är markägare. Han skulle heller inte ge någon tillstånd utan att fråga mig.

Vi har all försäljning inne i butiken av bär eller svamp. Enda undantaget från det är när den lokala idrottsklubben säljer hembakt bröd utanför butiken. Och det får de göra för mig.

– Det är jättebra att det tas ett samlat grepp om de oseriösa som plockar och säljer bär i landet.

Jörgen Holmgren, Ica Supermarket Svalöv:

– Nej det har vi inte råkat ut för. Tvärs över

gatan har kommunen anvisat en plats för en form av torgförsäljning. Men ytterligare något 100-tal meter bort brukar det dyka upp en som säljer jordgubbar varje år. Jag kan inte se att den brukar ha någon form av kassaregister och ibland är det bara skolungdomar som sköter försäljningen. Men jag tror inte att de säljer många liter, så jag har inte brytt mig om att kolla om de har tillstånd.

– Nej vi köper inte in från någon som kommer hit och vill sälja bär "vid dörren", alla bär köper vi in från samma grossist som vi använt i flera år.

– Det är bra att få en checklista så vi vet hur vi ska agera om någon kommer och vill sälja exempelvis bär. Naturligtvis ska vi kolla om de har F-skattsedel, men det gör vi alltid vad det än gäller för inköp.

Anna Olsson, Ica Supermarket Högsbo, Göteborg:

– Vi har försäljare med torgstånd bara 10 meter från butiksentrén. Dom har tillstånd från kommunen men ingen har frågat oss. Det är fyra stycken som har haft verksamhet här på Axel Dahlsströms torg i fem eller sex år med uppehåll förra året. Och de är klart oseriösa. De har inga kassaapparater.

Jag har varit i kontakt med Skatteverket för ett par veckor sedan och bett att

de ska kolla upp de här försäljarna. Men jag har inte fått någon återkoppling från Skatteverket hur det vill till. Men att kolla försäljarna ligger väl inte så högt upp på deras agenda.

Anna kan inte bedöma hur mycket försäljningen utanför butiken påverkat omsättningen eftersom man samtidigt fått ökad konkurrens från Netto och Lidl, men helt klart har det inverkat negativt. Många kunder lockas att handla av torgförsäljarna eftersom de håller lägre priser. Men det är inte konkurrens på lika villkor menar hon.

– Det tråkiga är att det finns seriösa försäljare på torget som sköter sig och de liksom vi ska konkurrera med oseriösa som struntar i moms och andra regler och bestämmelser som vi i butiken måste följa. Bara för att ta ett exempel så delar man frukter som meloner men man anger inte med datum när delningen har gjorts. Inte heller får kunden reda på varifrån varorna kommer. Vi är mycket noga med att ange ursprungsmärkning.

– Bra att ni lyfter upp den här frågan. Att det finns de som missköter sig är elakt mot dem som är seriösa och sköter sig med moms och skatter och andra regler.

Text: Claes Hallencreutz

Svårt bli av med de som har butiken som sitt skafferi

Statistiken från BRÅ senare i år kommer att visa om det jag nu tänker skriva om stämmer eller inte.

Under de senaste två månaderna har jag fått in ett stort antal samtal från handlare som är mycket sorgliga att lyssna på. Det handlar om hur arbetsmiljön i många butiker blir allt sämre på grund av kriminella personer som betar sig på ungefär följande sätt, med olika variationer.

De har butiken som sitt skafferi, och går in regelbundet, ibland flera gånger om dagen och förser sig med det de vill ha. En del äter direkt i butiken, men de flesta promenerar bara rakt ut genom kassan.

Om personalen ingriper blir de aggressiva och hotfulla, men oftast på ett sådant sätt att det är svårt för polisen att gå vidare om butiken gör en anmälan.

Systemfel med avskrivna brott

Detta leder då istället till sjukskrivningar och att personal väljer att söka sig till andra butiker, där förhoppningsvis detta problem inte finns. Handlaren blir förstörd kvar med problemet och de jag talat med känner sig mycket ensamma i kampen mot dessa kriminella.

Brotten de begår kallas nämligen snatteri och det är rutin att dessa avskrivs när de blir polisanmälda. Skulle det leda till fäl-

lande dom så är den kriminelle inom kort tillbaka i butiken. Ibland, för att inte säga ofta, kan det även vara så att problemet eskalerar efter en fällande dom, då dessa kriminella i väntan på att domens ska träda i kraft fortsätter att terrorisera butiken precis som innan. Oftast än mer aggressiva och hotfulla än innan, eftersom de är förbannade på butiken och de som jobbar i den.

Skyddsombuden på vaktbolagen beslutar då om skyddstopp i butiken, det vill säga att butiken anses för farlig för deras personal att arbeta i. Det går att lösa med fler vaktare, men två vaktare på plats i butik under veckans öppettider kostar 250 000 kronor i månaden och det är pengar som inte finns i en liten butik.

Tillträdesförbud lösningen...

Branschen har under lång tid drivit frågan om att det måste finnas möjlighet för domstolar att utdöma tillträdesförbud. Att seriekriminella på något sätt förhindras tillträde till en eller flera butiker för att skapa en fungerande miljö för handlare och personal att arbeta i.

...men det tycker inte politikerna

Men hittills utan framgång, det anses nämligen från lagstiftande håll att dessa kriminellas rättigheter att förse sig med

mat väger tyngre än rätten till en bra arbetsmiljö för handlare och personal. Jag kan inte annat än att tycka att det är en flathet som är beklämmande.

Den som driver en laglig verksamhet och skapar arbetstillfällen måste kunna känna att man har samhällets rättsapparat i ryggen, inte att den blundar och tittar åt ett annat håll.

Pär Bygdeson
VD, Livsmedelshandlarna

Bojkotten av danskt fläskkött sprider sig

Svenska grisbönder har svårt att konkurrera med billigt danskt kött. Strängare svenska regler gör uppfostringsen dyrare. Nu har ett antal butiker börjat bojkotta danskt kött. Initiativet stöds av landsbygdsministern Eskil Erlandsson.

”Det är bra att handlare och konsumenter tar ställning och väljer bort kött som inte framställts på ett bra sätt”, säger Landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Det började med att Andreas Gunrup Ica Kvantum

Sannegårdshamnen i Göteborg uppmärksammades med att ta bort danskt griskött ur butiken. Han sa att ”Det är viktigt att alla gör aktiva val. Jag arbetar för en strängare djurskyddslagstiftning”.

Sedan dess har ett antal handlare runt om i landet följt Andreas Gunrups exempel. Alla kan rapportera om positiva reaktioner från sina kunder

Debatten om danskt griskött har också eldats på av den pågående EU-kampanjen där Marit Paulsen talat sig varm för förbättrat djurskydd och kontroll inom EU.

I en intervju i Aftonbladet försvarar Per Olsen, chefsveterinär för den danska branschorganisationen Lantbruk och Fødevarer, den danska grisuppföd-

ningen, han säger att: ”svenska grisuppfödare går utöver vad lagar och regler kräver, men danska grisbönder är också striktare än vad som krävs av EU”.

I veckan avslöjades att fyra personer i Danmark

avlidit efter att ha smittats av multiresistenta MRSA. Ingen hade direktkontakt med grisuppfödning. ”Det tyder på att bakterien har smittat via människor”, säger veterinären och antibiotikaexperten Björn Bengtsson på Statens veterinärmedicinska anstalt SVA.

Eskil Erlandsson säger till GP att det finns en ekonomisk dimension i debatten om danskt griskött. ”De svenska grisbönderna är hårt pressade. Det kostar med bra förhållanden för djuren”.

Källor: GP, Svd och Aftonbladet

Forskat: Bibehållen spänst i fryst sallad

Frysta grönsaker är nu på väg att bli en möjlighet. Forskare vid Lunds tekniska högskola har lyckats att frysa in färsk grönsaker och bär som sedan behåller sin spänst efter upptining.

Metoden som har patenterats bygger på att imitera hur naturen gör för att skydda vissa plantor på vintern.

Federico Gomez, forskare i livsmedelsteknik, berättar att metoden går ut på att cellerna i grönsakerna tillförs trehalos genom en elektrisk stöt som. Trehalos är ett frysskyddande ämne som bildas naturligt i vissa växter och insekter.

Hittills har forskarna lyckats bäst med infrysning av babyspenat, jordgubbar och palsternacka. Däremot har man inte fått lika positiva resultat med ruccolasallad, potatis eller morötter.

Förhoppningen är att lokalt odlade färsk grönsaker året runt utan att vara beroende av import.

Källa: Svd

” Vi tänker för mycket och känner för lite.

Charles Chaplin

Livsmedelshandlarloggen

I loggen samlar vi händelser som Livsmedelshandlarna arbetat med sedan förra numret av Livsviktigt kom ut.

✓ Med anledning av att Svenska Spel tänker förändra villkoren för spelombuden har Livsmedelshandlarna arbetat med att granska dem samt haft möten med spelansvariga på kedjorna. Insamlade synpunkter kommer inom kort att överlämnas till Svenska Spel. Livsmedelshandlarna är kritiska eftersom samtliga förändringar är till ombudens nackdel.

✓ Avfallsprojektet går framåt, och inom kort kommer entreprenörerna att börja kontakta

butiker för att visa upp ett bra erbjudande. Förutom att grundvillkoren är förmånliga så är detta avtal det enda du som handlare kan teckna som innehåller en löpande uppföljning som säkerställer att villkoren är lika bra under hela avtalsperioden.

✓ Det har varit styrelsemöten i Svensk Glasättervinning och Svensk Dagligvaruhandel, samt årsmöte i Livsmedelsföreningen och Svensk Handel.

Förhandlingarna för er framtida avfallshantering är nu klara!

Du kommer att få ett **skräddarsytt avtalsförslag** som ger bästa möjliga utfall för Din butik.

Genom det unika avtalet kommer Du också under hela den treåriga avtalsperioden få tillgång till en **löpande revision av Dina avfallskostnader** och möjligheter till ständiga förbättringar av vår oberoende samarbetspartner Svensk Avfallsrådgivning AB.

Håll utkik i din e-postlåda! Du blir snart kontaktad av entreprenörerna för en genomgång och en lokalt anpassad offert

Pär Bygdeson
VD, Livsmedelshandlarna

EN UNDERSTÖDSFOND TILL STIFTELSEN SOLSTICKAN

Sök pengar ur Stickans fond

Nu har du som handlare möjlighet att söka pengar ur Stickans fond.

Möjligheten gäller inte bara handlare utan även handlares barn, samt anställda.

Läs mer på www.livsmedelshandlarna.se.

FÖR BÄTTRE AFFÄRER
livsmedels **HANDLARNNA**

livsmedels
HANDLARNNA

Tidningen Livsviktigt kostar 800,- plus moms per år och ingår i serviceavgiften.

Ansvarig utgivare: Pär Bygdeson • Redaktör: Marie Halldestam | Caleida Media

Twitter:
@handlare

Hitta oss på webben!
www.livsmedelshandlarna.se

Regeringsgatan 60 | 103 29 Stockholm
08-20 24 50, info@livsmedelshandlarna.se